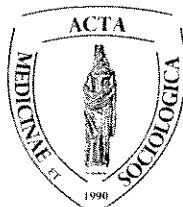

UNIVERSITY
OF DEBRECEN
FACULTY OF
HEALTH
NYÍREGYHÁZA

ACTA
MEDSoc
VOLUME 2.
2011

A bűnözés és a drog - kriminológiai szemszögből

Sipos László

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészség

Abstract. Criminality and drugs - in the eyes of the science of Criminology. This publication is presenting crimes related to drug abuse and its research problem. The number of the unrevealed cases is the biggest one in the field of drug related crimes; investigative powers has a difficulty in the production of evidence in these cases. The result of the research carried under the title of "Jouvenils 2008" shows that 17% of the youngsters at the age of 15 and 29 have already tried any type of drugs during their life. The proportion of the criminals under the age of 30 is 85%. Children criminality related to drugs appears more evident from 1997 in Hungary. More than 1 of the cases came into the fore is located in Budapest, Szabolcs-Szatmár-Bereg County takes place just before on the last position with 104 cases. The expansion of drug delinquency is a threaten on the whole society. (A brief written version of a study presented in the conference organised by the Drug Consultativ Forum of the Metropolitan of Nyíregyháza (NYÍRKEF), took place at 28th February, 2011.).

Keywords: criminality, drugs, youth, children, Szabolcs - Szatmár - Bereg county

A közlemény a Nyíregyháza Megyei Jogú Város Kábítószerügyl Egyeztető Fóruma (NYÍRKEF) által szervezett - és 2011. február 28. napján megtartott - konferencián elhangzott előadás rövidített, írásos változata.

A közvélemény leginkább egy-egy kirívóan súlyos bűneset, avagy halállal végződő túlادagolás kapcsán szembesül a drog égető problémájával ... - mondtam hat évvel ezelőtt, az akkori kábítószerügyi konferencián tartott előadásomban.¹ Sajnos, nincs ez másképpen azóta sem. Tanulmányomban is - a szakirodalom által meglehetősen mostohán kezelt - drogbűnözéssel foglalkozom. Megvizsgálom, hogy alakult az elkövetett bűncselekmények száma. Elemzem az elkövetők és a drogbűnözés sajátosságait, a magas látencia lehetséges okait. Sorra veszem a kutatás problémáit, az adatokat torzító jelenségeket.

Először ismerkedjünk meg a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény most hatályos Btk-beli alaptényállásaival.

„Aki kábítószerrel természet, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, vagy az ország területén átvisz, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”²

„Aki kábítószerrel kínál, átad, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”³

A drogbűnözés terén a legnagyobb a látencia, az elkövetők a bűnüldöző hatóságok látókörébe csak igen-igen kis százalékban kerülnek. A drogfogyasztás jellemzően titokban, rejtve történik. A klasszikus értelemben vett sértettek hiányában, illetve a sértettek érintettsége okán azok szinte sohasem tesznek feljelentést. Az oktatási intézmények vezetői is ódzkodnak saját diákjaik ellen feljelentést tenni, részben mert csak pedagógiai problémaként tekintenek erre a jelenségre, részben pedig mert tartanak az iskola jó hírére esendő csorbától.

A drogbűnözés kutatása számos problémával küzd. Ezen belül a dinamika, a depönalizáció-pönalizáció, a demográfia és a statisztika kérdéseivel kívánok foglalkozni. A kriminológiai dolgozatokban elsőként szinte mindig a dinamika kérdése vetődik fel, azaz: hogyan alakul(t) a bűnözés? Majd minden a bűnözés dinamikáját taglaló szociológiai - de legnagyobb bánatomra olykor jogászok tollából származó - tanulmány is meglehetősen merész megállapításokat tesz a bűnözés alakulására, növekedésére, illetőleg csökkenésére nézvést. Ez nemcsak azért vet fel problémát, mert önmagában egy mennyiségi mutató igen nehezen alkalmas a drogbűnözés tényleges társadalmi súlyának megítélésére. A másik probléma, hogy meglehetősen gyakran találkozunk rövid időszakokra, illetőleg kis térségekre vonatkozó statisztikai adat-

¹ Az akkori előadás anyagából készült publikáció adatait felhasználta Nyíregyháza, drogstratégiajának kidolgozásához, míg egy másik adatait az IRM, a „Gyermekekori elkövetők reszocializációja” című modellprojekthez.

² Btk. 282. § (1) bekezdése. A minősített eseteit a (2) bekezdés szabályozza, mely szerint: „A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt üzletszerűen vagy bűnszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.”

³ Btk. 282/A. § (1) bekezdése. A minősített eseteit a (2) és a (3) bekezdés szabályozza, mely szerint: „A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt bűnszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával, hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében követik el. A büntetés öt évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerrel követik el.”

sorokkal, melyek - esetlegességük okán - sok problémát vetnek fel.⁴

A bűnelkövetési adatsorokat nagyban befolyásolja a „büntetőjogi kodifikációs láz” aktuális szintje. Konkrétan az, hogy éppen pönalizációs (azaz újabb cselekményeket bűncselekménnyé minősítő) avagy depönalizációs (eddig megvolt büntetőjogi tényállásokat törölő) - ne adj’ Isten - vegyes időszak van-e mögöttünk.⁵ A demográfia is rejt buktatókat. A gyermekkorúak, és fiatalkorúak bűnözésének elemzésénél ugyanis fokozottan szem előtt kell tartani e korcsoport demográfiai változásait is. A gyermekkorú lakónépesség - az elmúlt két évtizedben - 7%-kal csökkent. A csökkenés pedig a közbeeső években is folyamatos volt.⁶

Kutatóként számos esetben szembesültem azzal, hogy a már megjelent KSH-statisztikai adatok a következő évben (években) korrigálásra kerültek.⁷ Az előadásomban felhasznált statisztikai adatok - mint már említettem - legnagyobb részét a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-Alkalmazási és Információs Főosztályának tájékoztatóiból valók.⁸ Amit tudunk, az az, hogy az „Ifjúság 2008” kutatás eredménye szerint a 15-29 éves fiatalok 17%-a próbált ki élete során valamilyen fajta drogot.⁹

1. SZ. TÁBLÁZAT¹⁰ A visszaélés kábítószerrel bűncselekmények száma:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4775	3378	6670	7616	6734	4667	5459

Az elkövetés helye szerint Budapesten vált ismertté az ügyek több mint egynegyede (1444 ügy. 26,5%). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (mindössze 104 üggyel) az „utolsó előtti”, ettől csak Nógrádban vált ismertté kevesebb.¹¹ A férfiak részesedése 90,2%, a nőké pedig 9,8% volt.¹²

2. SZ. TÁBLÁZAT¹³ A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény elkövetőinek életkori megoszlása:

⁴Bővebben lásd: Dr. Sipos László: A gyermekbűnözés - és kutatásának problémái (2006)5-6.p.

⁵Bővebben lásd: Dr. Sipos László (2006) 6-7. p.

⁶Bővebben lásd: Dr. Sipos László (2006) 7. p.

⁷Bővebben lásd: Dr. Sipos László (2006) 7. p.

⁸Az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi, majd az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Statisztikai Rendszer (ERÜBS, majd 2008-tól ENYÜBS) adatai alapján.)

⁹A vizsgálatot publikálta a Nemzeti Drog Fókuszpont 2009-es éves jelentése. (Jelentés, 5. p.)

¹⁰Forrás: ENYÜBS. A táblázatot összeállította a szerző.

¹¹Forrás: ENYÜBS, Jelentés, 97. p.

¹²Az ENYÜBS adataiból.

¹³Forrás: ENYÜBS. (A táblázatot közölte: Koós Tamás - Paksi Borbála - Ritter Ildikó - Tarjáni Anna, 118. p.)

Korcsoportok	2007 eset	%	2008 eset	%
Gyermekek (0-14)	7	0,1	11	0,2
Fiatalok (14-18)	433	11,1	519	11,1
18-24 éves	1980	51,0	2308	49,2
25-30 éves	919	23,7	1148	24,5
31-40 éves	459	11,9	575	12,2
41-50 éves	67	1,7	101	2,2
51-60 éves	10	0,3	26	0,5
61 év feletti	6	0,2	4	0,1
Összesen	3881	100,0	4692	100,0

E bűncselekménytípust más bűncselekményekhez képest továbbra is jellemzően fiatalabb korban követik el. A fiatalok és fiatal felnőtt korosztály érintett leginkább. A 30 év alattiak aránya 84,9%. Ki a fiatalok? Aki a bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét betöltötte, de a 18-at még nem.¹⁴ A fiatalok aránya hazánkban, az összes elkövető körében, 2008-ban 9,8% volt. A kábítószeres ügyekben arányuk még magasabb: 11,1%!

3. SZ. TÁBLÁZAT¹⁵ : A visszaélés kábítószerrel bűncselekményt elkövető fiatalok száma:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
766	393	1044	1169	836	433	519

A gyermekkorú bűnözés vizsgálatára - alapos okkal feltehetően a gyermekkorú elkövető büntethetőségének hiánya miatt¹⁶ - sokkal, de sokkal kevesebb figyelem és erőfeszítés jutott.¹⁷ 1997-től beszélhetünk a kábítószerrel való visszaélés kapcsán a gyermekbűnözés megjelenéséről. Az első három esetet 1997-ben regisztrálták. 1998-2008 között azonban összesen már 94 gyermekkorú követett el ilyen bűncselekményt.¹⁸

A bűnismétlés köztudottan különleges veszélyt rejt magában. 2008-ban az ismertté vált visszaélés kábítószerrel bűncselekményt elkövetők közel egyharmada (31,2%) volt büntetett előéletű. Évente ugyan csak 1-2%-kal, de ez az arány folyamatosan növekszik.¹⁹ A Legfőbb Ügyészség adatai alapján 2008-ban 2341 személy elítélésére került sor kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény elkövetéséért, akiket összesen 3190 bűncselekmény miatt vontak felelősségre a következők szerint:

¹⁴Btk. 107. § (1) bekezdés.

¹⁵Forrás: ENYÜBS.A táblázatot összeállította a szerző.

¹⁶A Btk. 23. §-a kimondja, hogy: „Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor 14. életévét nem töltötte be.”

¹⁷Bővebben lásd Dr. Sipos László: A gyermekkorúak által elkövetett bűncselekmények alakulása és a gyermekbűnözés specifikumai (2005)

¹⁸Az ERÜBS és az ENYÜBS adataiból.

¹⁹Koós Tamás - Paksi Borbála - Ritter Ildikó - Tarjáni Anna, 114. p.

- fogyasztói jellegű tevékenységek miatt 1956 főt (84%),
- kereskedői típusú tevékenységek miatt 180 főt (8%),
- 18. életévét be nem töltött személy felhasználásával, vagy annak sérelmére elkövetett tevékenység miatt 115 főt (5%),
- kábítószerfüggő által elkövetett tevékenység miatt 90 főt (3,8%).

A jogerősen elítélt 2341 személlyel szemben:

- 819 szabadságvesztés (35%), ebből 488 felfüggesztett (21%), 331 végrehajtandó (14%),
- 188 közérdekű munka (8%),
- 746 pénzbüntetés (32%) és
- 389 önállóan alkalmazott mellékbüntetés intézkedés (17%)

került kiszabásra.²⁰

A közhiedelemmel ellentétben csupán csak egyhetedük kapott végrehajtandó szabadságvesztést. Beszéljünk végezetül a következménybűnözésről²¹ is! A kábítószer hatása alatt történő bűnelkövetés évek óta nő! Egyre többen és többen követtek el bűncselekményt kábítószer vagy kábító hatású anyag hatása alatt.

Bűncselekményi csoportokra lebontva:

- vagyon elleni bűncselekményt követett el a drog hatása alatt állók 23,3%-a (905 fő). (Ebből 73-an rablást követtek el.)
- Közlekedési bűncselekményt 3,8% (148 fő) követett el.
- A személy elleni bűncselekmények aránya 4,8% volt. (Ebből 18 volt a befejezett emberölés.)

A bűnözés általános visszaszorítására irányuló törekvések egyik, ha nem a legfontosabb eleme a gyermekkorúak és a fiatalkorúak bűnözésének csökkentése, a 18 év alatti populációnak a drogfogyasztással, a bűnelkövetéssel, a bűncselekmények megítélésével kapcsolatos attitűdjének társadalmilag kívánt irányba történő alakítása. Az, hogy egyetlen közösségben se lehessen a vagányság, illetve a „fel-nőttség” kritériuma drogfogyasztás, a bűncselekmények elkövetése, természetesen a „megúszásra” játsza. Az eziránti felelősségünk, az eziránti teendőink igen-igen széleskörűek. Ennek taglalása azonban nem történhet e rövid előadás keretében, ám - legalább - megemlíttése elengedhetetlen.

²⁰ Az adatokat idézi Dr. Varga Orsolya - Horváth Gergely Csaba, 7-8. p.

²¹ Koós Tamás - Paksi Borbála - Ritter Ildikó - Tarjáni Anna, 120. p.

Irodalomjegyzék

1. Az 1978. évi IV. törvény, a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
2. Dr. Sipos László: A gyermekbűnözés - és kutatásának problémái. In: Tudományos előadások, Egészségügyi Főiskolai Jegyzetek 7, Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, 2006. (5-15. p.)
3. Dr. Sipos László: A gyermekkorúak által elkövetett bűncselekmények alakulása és a gyermekbűnözés specifikumai. In: A Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar Tudományos Közleményei III., 2005 (147-162. p.)
4. Dr. Sipos László: A gyermekkorú elkövetők. Köznevelés, 2011/2, 10. p.
5. Dr. Varga Orsolya - Horváth Gergely Csaba: Kábítószer-politika, jogalkotás, stratégia és gazdasági elemzés. In: Nemzeti Drog Fókuszpont 2009-es éves jelentése.
6. Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Statisztikai Rendszer (ERÜBS).
7. Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Statisztikai Rendszer (ENYÜBS).
8. Koós Tamás - Paksi Borbála - Ritter Ildikó - Tarjáni Anna: Kábítószer-bűnözés, kábítószer-bűnözés megelőzése és a büntetésvégrehajtási szervezet. In: Nemzeti Drog Fókuszpont 2009-es éves jelentése.
9. Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztályának statisztikai jelentései, Budapest, 2000-2008.
10. Nemzeti Drog Fókuszpont 2009-es éves jelentése az EMCDDA számára, Reitox, 2010.

... ● ...

Sipos László: megyei főügyész-helyettes, főiskolai docens
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészség, Nyíregyháza, Bocskai u. 4.